

Специфіка спеціальних податків у Республіці Румунія: правове регулювання та роль у фінансовому забезпеченні місцевого самоврядування

Бабін І. І.¹

Опубліковано	Секція	УДК
30.06.2025	Право	336.226:352.071.5(498)

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.16334979>

Анотація. Стаття досліджує специфіку спеціальних податків у Республіці Румунія: їхнє правове регулювання та роль у фінансовому забезпеченні місцевого самоврядування. Румунський досвід, особливо після вступу до ЄС, є цінним прикладом інновацій у фінансовій децентралізації для пострадянських держав. Спеціальні податки відіграють ключову роль у фінансовій автономії громад, сприяючи цільовому фінансуванню та підвищенню відповідальності місцевої влади. Їх застосування актуальне в умовах обмежених ресурсів та потреби в адресному фінансуванні. Це цільові місцеві збори, що запроваджуються місцевими радами для фінансування конкретних публічних послуг. Дослідження виявило, що, попри ефективність, ці податки часто сприймаються як додаткове джерело бюджету, а не інструмент якісних послуг. Проте, румунський досвід, включно з судовими прецедентами, є цінним для України у зміцненні фінансової основи громад.

Ключові слова: публічна влада, орган місцевого самоврядування, повноваження, адміністративна процедура, місцеві податки, цільове фінансування, публічні послуги.

Specificity of special taxes in the Republic of Romania: legal regulation and role in financial provision of local self-government

Annotation. This article explores the legal nature and fiscal significance of special taxes (impozite și taxe speciale) in Romania as a vital instrument of financial decentralization. In times of transformation and post-crisis recovery, financial decentralization is essential for sustainable local governance, enabling communities not just to administer but to lead change by ensuring safe and efficient environments. Romania, following its 2007 EU accession, has become a prominent example of combining legislative harmonization with flexible fiscal policies. Special taxes in Romania—targeted local levies introduced to finance specific public services—have emerged as tools for enhancing local autonomy, accountability, and transparency.

The article analyzes the legal framework regulating these taxes, focusing on national and local levels, particularly under Article 484 of the Fiscal Code and Article 30 of the Local Public Finance Law. It presents their constitutional foundation, especially the 2003 amendments to Article 139 of the Romanian Constitution, recognizing earmarked funding as a legitimate financial mechanism. Drawing upon works by Romanian scholars such as C.F. Costas, M.Ș.

¹ кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри публічного права, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6603-4380>

Minea, and V. Hiriț, the article highlights the dual legal-fiscal character of these taxes, often classified as parafiscal dues. These taxes are levied only on users of specific public services and must be used exclusively for funding those services.

Examples include local fees for parking, sanitation, street lighting, tourism promotion, and security. The case of Suceava's tourism tax illustrates the practical autonomy of local authorities within legal constraints. However, several taxes have been annulled by Romanian courts due to a lack of associated public services, demonstrating the judiciary's active role in tax legitimacy control.

The findings suggest Romania's special tax system is dynamic and adaptable but underused as a quality-service tool. The study concludes that Romania's experience offers valuable lessons for post-Soviet states, including Ukraine, in achieving effective and accountable fiscal decentralization.

Keywords: public authority, local self-government body, powers, administrative procedure, local taxes, targeted funding, public services.

Вступ

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Фінансова децентралізація є основою сталого розвитку місцевого самоврядування, особливо в умовах трансформацій або відновлення після криз. Вона дозволяє громадам бути не лише адміністративними одиницями, а активними агентами змін, які формують безпечне, ефективне і конкурентоспроможне середовище для своїх мешканців. Румунський досвід у сфері місцевого оподаткування є прикладом інноваційного підходу до фінансової децентралізації в рамках ЄС, особливо для пострадянських держав. Румунія, як країна, що після вступу до ЄС у 2007 році здійснила глибокі реформи у сфері публічних фінансів, демонструє, як поєднання законодавчої гармонізації з ЄС та гнучкої податкової політики може підвищити ефективність місцевого самоврядування. Досвід Румунії демонструє, що успішна децентралізація оподаткування – це не лише передача повноважень, а й створення системи мотивації, прозорості та інновацій. В цій системі, спеціальні податки як інструмент цільового фінансування та підвищення відповідальності місцевої влади перед громадою відіграють важливу роль у формуванні фінансової автономії органів місцевого самоврядування та розвитку демократичної підзвітності. Їх застосування особливо актуальне в умовах обмежених ресурсів, потреби в адресному фінансуванні та у прагненні зміцнити довіру громадян до влади. Враховуючи вище викладене, тема дослідження є надзвичайно актуальною.

Метою статті є дослідження правової природи та особливостей спеціальних податків у Республіці Румунія, аналіз механізмів їхнього нормативного регулювання на національному та місцевому рівнях, а також визначення їх ролі у формуванні доходів місцевих бюджетів і забезпеченні фінансової самостійності органів місцевого самоврядування.

Ступінь наукового дослідження. Проблематика спеціальних податків як інструменту фінансового забезпечення місцевого самоврядування в умовах децентралізації є об'єктом постійної уваги європейських науковців, зокрема у країнах-членах ЄС. Водночас специфіка спеціальних місцевих податків, їх правове регулювання, практичні механізми запровадження та оцінка їх ефективності у контексті забезпечення стабільності місцевих бюджетів вивчені недостатньо. У Румунії дослідженням цього питання займалися такі науковці як К.Ф. Костаș, І. Лазар, М.С. Міня, В.Хіріц та інші. Праці зазначених науковців покладені в основу даного дослідження.

Результати

Спеціальні податки (*impozite și taxe speciale*) – це цільові місцеві збори, які запроваджуються місцевою радою для фінансування певних публічних послуг, що мають специфічний характер, і якими безпосередньо користуються окремі фізичні або юридичні особи [1, с. 321]. Відповідно до положень пункту 1 статті 484 Фіскального кодексу Республіки Румунія: “для функціонування місцевих громадських служб, створених в інтересах фізичних та юридичних осіб, а також для туристичного просування місцевості, місцеві та повітові ради, а також Генеральна рада муніципалітету Бухареста, залежно від обставин, можуть запроваджувати спеціальні податки” [2]. Сфери, в яких можуть запроваджуватися спеціальні податки для місцевих публічних послуг, а також їх розмір, встановлюються відповідно до положень статті 30 Закону “Про місцеві публічні фінанси” [3]. На думку румунського науковця в сфері фінансового права К.Ф. Косташа, по суті, ця стаття містить радше адміністративну процедуру, оскільки практично існує лише одна умова, яка виправдовує встановлення такого податку: необхідність покриття публічних витрат, що виникають внаслідок діяльності місцевої публічної служби, як існуючої, так і новоствореної [4, с. 43]. Виходячи з цієї умови, органи місцевого самоврядування можуть прийняти рішення про встановлення спеціальних податків дотримуючись адміністративної процедури визначеної статтею 30 Закону “Про місцеві публічні фінанси”: а) встановленню спеціального податку має передувати створення місцевої публічної служби в інтересах фізичних та юридичних осіб; б) відповідно до закону орган місцевого самоврядування затверджує положення, в якому визначаються сфери діяльності та умови, за яких можуть бути встановлені спеціальні податки, спосіб організації та функціонування громадських послуг місцевого значення, для яких пропонуються відповідні податки; в) встановлення спеціального податку здійснюється рішенням місцевої ради, повітової ради або Генеральної ради муніципалітету Бухареста, залежно від обставин; г) під час підготовки рішення має враховуватись, що спеціальні податки справляються лише з фізичних та юридичних осіб, які користуються місцевими публічними послугами, для яких було встановлено відповідні податки (і які з цієї причини мають бути визначені, або такі, що підлягають визначенню), і лише в тій мірі, в якій вони користуються відповідною місцевою публічною послугою, це означає, що спеціальний податок, розмір якого може оновлюватися щороку, використовуватиметься лише для покриття витрат на створення, утримання та функціонування місцевої публічної служби, з якою він пов'язаний (витрати, в свою чергу, повинні бути заздалегідь визначені); г) процедура встановлення спеціальних податків підлягає безпосередньому контролю з боку платників, які можуть оскаржувати рішення про встановлення таких податків; закон прямо передбачає, що орган місцевого самоврядування зобов'язаний обговорювати отримані скарги та розглядати їх [5, с. 244-248].

Конституційним підґрунтям для запровадження інституту спеціальних податків стало внесення змін до статті 139 Конституції Республіки Румунія шляхом її доповнення пунктом 3 “Суми, що представляють собою внески до створених фондів, використовуються відповідно до умов закону лише за цільовим призначенням”. Ці конституційні зміни, які були внесені у 2003 році до Основного Закону Румунії мали охопити та надати конституційне визнання економічній та фінансовій реальності, що спостерігалася під час економічної та соціальної еволюції країни на шляху до консолідації верховенства права та ринкової економіки. У питанні публічних доходів – це означало доповнення початкового тексту з метою включення до конституційних параметрів інших положень, за допомогою яких можна було б встановити та стягувати певні фінансові збори для створення фондів, з яких можна було б фінансувати різні дії, послуги та роботи, крім тих, що можуть підтримуватися виключно з бюджету [7, с. 1345-1346]. Суддя Конституційного Суду Румунії з 2010 по 2019 рік, д.ю.н., проф. М.Ш. Міня зазначав, що за умови виконання імперативної вимоги збереження цільового

призначення коштів, за які платники сплачують суми, ми вважаємо цілком конституційним встановити законом певні парафіскальні зобов'язання; такі зобов'язання встановлюються для фізичних та/або юридичних осіб, які вимагають виконання певних дій, надання певних послуг або виконання певних робіт різними публічними установами або іншими суб'єктами суспільних інтересів, чиї дії та діяльність призначені для цілей загального інтересу, таких як: охорона навколишнього середовища, краща організація та функціонування певних установ тощо [8]. Інтерес до встановлення таких податків очевидний, продовжує науковець, оскільки фінансування такої діяльності з позабюджетних джерел, ймовірно, забезпечить, з одного боку, зменшення тиску на бюджет, а з іншого боку, спрямує парафіскальне навантаження виключно на тих, хто переважно отримує вигоду від створення таких фондів. Тому ми вважаємо, що ці спеціальні форми створення додаткових фінансових фондів, що належать певним публічним установам, знаходять своє відповідне призначення. Навіть якщо вони збільшують навантаження на платників податків, ці податки сприяють, з одного боку, частковому розвантаженню бюджету (у плані покриття певних витрат), а з іншого боку, встановлення таких спеціальних (парафіскальних) податків, ймовірно, забезпечить більш справедливий розподіл фіскального та нефіскального навантаження між різними категоріями платників податків, що повністю відповідає конституційним принципам [8].

Спеціальні податки неодноразово були предметом розгляду Конституційного Суду Румунії, який першим щодо них застосував поширений у французькій фінансово-правовій доктрині термін “парафіскалітети” [9]. Суд зазначив, що спеціальні податки не є звичайними податками, а є відомими в доктрині парафіскальними податками, представленими в різноманітних формах, що також пояснює їх неоднорідне регулювання. Специфіка парафіскальних податків, яка відрізняє їх від податків та фіскальних зборів, полягає в тому, що вони, як і податки, є обов'язковими, встановлюються законом, але утворюються як позабюджетні доходи окремих юридичних осіб публічного або приватного права [10]. Вони мають те саме походження, що й податки, але, незважаючи на подібний правовий режим, їх мета частково відрізняється. Крім того, парафіскальні податки збираються або податковими органами, або безпосередньо визначеними законом бенефіціарами, на рахунках яких вони зосереджені. Механізм та порядок збору дуже близькі до тих, які використовуються при адмініструванні податків. Через ці особливості парафіскальні податки вважаються справжнім “розчленуванням” податків і фіскальних зборів. Різниця полягає в тому, що в той час як податки збираються з подвійною метою – нав'язування певної поведінки в соціально—економічному середовищі та для покриття загальних публічних потреб суспільства, парафіскальні податки збираються лише з фізичних та/або юридичних осіб, які прямо підпадають під дію правових норм, які встановлюють ці податки, виключно з метою покриття витрат бенефіціарів за надані їм публічні послуги [11].

Спеціальні місцеві податки необхідно відрізнити від базових місцевих податків (*impozite și taxe locale de bază*), які є традиційними для більшості європейських країн, в тому числі України [12, с. 94-99; 13, с. 419-471], і складають перший рівень системи місцевих податків та зборів Республіки Румунія. Основні відмінності можна звести до наступного: 1. правова природа і джерело правового регулювання (базові місцеві податки є класичними фіскальними платежами з чітко визначеними законодавчо ставками, об'єктами та базою оподаткування та регулюються розділом 9 Фіскального кодексу, є фундаментом дохідної частини місцевих бюджетів; спеціальні місцеві податки є цільовими місцевими зборами, що мають договірно-адміністративний характер та за термінологією Конституційного Суду Румунії прирівнюються до парафіскальних платежів, регулюються статтями 484-486 Фіскального кодексу, Законом “Про місцеві публічні фінанси”, а також актами органів місцевого самоврядування, виступають

додатковим інструментом цільового фінансування, що може стимулювати відповідальність споживачів публічних послуг. Таким чином, правова природа спеціальних податків є більш гнучкою та адаптивною до конкретних портеб громад, на відміну від жорстко визначених базових податків, які діють за принципом “рівність усіх перед законом”); 2. принципи та суб’єкти оподаткування (базові місцеві податки сплачуються на засадах загальності, обов’язковості, рівності, тобто усі мешканці територіальної громади, незалежно від того, користуються послугами чи ні; стосовно спеціальних місцевих податків діє принцип еквівалентності, що передбачає сплату лише тими фізичними та юридичними особами, які ідентифіковані як споживачі певної послуги. У зв’язку з цим, базові місцеві податки виконують перерозподільчу функцію, тоді як спеціальні – еквівалентну та компенсаційну, які краще узгоджуються з принципом фіскальної справедливості); 3. механізм встановлення та адміністрування (ставки базових місцевих податків встановлюються центральним законодавством, місцева влада може їх лише коригувати в межах, визначених законом, податки починають діяти автоматично після ухвалення бюджету, адміністративно-бюджетний контроль здійснюється Міністерством фінансів та Рахунковою палатою; спеціальні місцеві податки повністю ініціюються та затверджуються місцевою радою за наявності відповідної публічної послуги, процедура запровадження чітко визначена законодавством та включає наступні етапи: 1) створення послуги; 2) визначення користувачів; 3) оцінка витрат; 4) публічні слухання; 5) рішення ради; контроль здійснюється громадою, прокурором, судом. Такий механізм спеціальних податків створює платформу участі громадян у фіскальній політиці, що сприяє формуванню підзвітності місцевого самоврядування); 4. економічна ефективність та роль у формуванні місцевих бюджетів (базові місцеві податки формують стабільне ядро доходів та використовуються для загального фінансування (освіта, соціальні виплати), їхня частка у структурі загальних доходів місцевих бюджетів складає 12-15%; спеціальні місцеві податки генерують ґручки джерела під конкретні потреби, зменшуючи тиск на місцевий бюджет та використовуються для утримання чи створення цільових сервісів (паркування, охорона, туризм, вивіз сміття), вони складають невелику частку доходів місцевих бюджетів, але характеризуються високою адресністю та прозорістю використання. Це дозволяє за рахунок базових податків забезпечувати макрорівневу стабільність, а спеціальних – мікроорієнтовану гнучкість для фінансування нових або нерегулярних послуг без додаткових централізованих дотацій); 5. судова практика та правова захищеність (базові місцеві податки рідко є предметом судових спорів через стандартизованість на рівні національного законодавства та передбачають низький рівень порушення; спеціальні місцеві податки часто є предметом судового оскарження у зв’язку з високим правовим ризиком, оскільки вимагають чіткої відповідності не тільки законодавству, але і публічній послугі принципу справедливості. Тобто, спеціальні місцеві податки потребують високої правової обґрунтованості: без доведення зв’язку з публічною послугою – вони можуть бути скасовані судами.). Проведене порівняння показує, що базові та спеціальні місцеві податки не є взаємовиключними, а доповнюють одне одного у системі місцевих публічних фінансів. Базові забезпечують стабільність та передбачуваність місцевого бюджету, а спеціальні – гнучкість, адресність та демократичність, що є основою ефективної фінансової децентралізації.

Інститут спеціальних податків з моменту його правового врегулювання є одним із найдинамічніших в системі місцевих податків та зборів. Починаючи з 2005 року органи місцевого самоврядування Румунії запровадили різноманітні спеціальні податки. Найбільш поширеними стали: збір за паркування; збір за прибирання/вивезення сміття; збір за вуличне освітлення; збір за охорону громадського порядку; збір за використання публічного простору (ринків, площ, вулиць), збір на озеленення та благоустрій, збір за

послуги водопостачання та каналізації, збір за послуги теплопостачання, збір за евакуацію та зберігання транспортних засобів залишених на не встановлених спеціально для цього місцях, туристичний збір та ін. Органи місцевого самоврядування є відносно самостійними у визначенні всіх елементів юридичної конструкції цієї групи податків. Наприклад, міська рада Сучави у 2023 році ухвалила встановлення спеціального податку на просування туризму Сучаві. Платниками визначено осіб, які користуються послугами розміщення в готелях та інших акредитованих закладах на території муніципалітету Сучава. Ставка складає 3% від вартості проживання, без урахування ПДВ. Зібрані кошти спрямовуються на фінансування діяльності Організації з управління туристичним напрямом “Suceava – Oraşul Cetăţii de Scaun” [14]. Відносна самостійність означає, що при встановленні спеціальних податків орган місцевого самоврядування повинен дотримуватись принципів еквівалентності, прозорості, участі та не порушувати обмеження передбачені законодавством. За дотриманням зазначеного здійснює контроль прокуратура та адміністративний контроль префект.

Розмір спеціальних податків встановлюється щорічно, а доходи отримані від них використовуються в повному обсязі на покриття понесених витрат на створення громадських служб місцевого значення, а також фінансування поточних витрат на їх утримання та експлуатацію [3, art. 30]. Органи місцевого самоврядування можуть надавати пільги зі сплати спеціальних податків особам, перелік яких визначено статтею 485 Фіскального кодексу Румунії. Зокрема: ветеранам війни, вдовам війни та незаміжним вдовам учасників війни; установам Міністерства освіти та науки, а також Міністерства молоді та спорту; фондам утвореним з метою підтримки та розвитку закладів національної культури, підтримки гуманітарних та соціальних заходів; організаціям, що забезпечують безоплатне соціально-медичне обслуговування, реабілітацію та соціальну реінтеграцію дітей, сімей, інвалідів, осіб похилого віку; особам, віднесеним до першої групи інвалідності [2, art. 485]. Передбачено зменшення розміру спеціальних податків на 50% для фізичних осіб, які проживають у населених пунктах розташованих в гірській місцевості Апусені [15], а також в місцях біосферного заповідника “Дельта-Дунаю” (повіт Тульча) [16].

На жаль, більшість цих податків розуміються як додатковий засіб фінансування бідного місцевого бюджету (власні доходи місцевих бюджетів становлять лише 12-15% від загальних доходів, що робить місцеві громади повністю залежними від державних трансфертів), а не як аналог надання місцевих публічних послуг [17, с. 82].

Спостерігаючи за зростанням кількості спеціальних місцевих податків у Румунії, місцеві науковці вказують на те, що ці податки повинні відповідати критеріям, встановленим Європейським Судом [18]. Неодноразово це питання розглядалось і румунськими судами. Наприклад, своїм рішенням №98/С від 5 травня 2006 року Апеляційний суд Констанци підтвердив попереднє рішення Трибуналу Констанци та залишив у силі скасування 16 спеціальних місцевих податків, запроваджених місцевою радою Констанци рішенням №230/2005. Одним з таких податків був спеціальний місцевий податок за доступ до курорту Мамає, який мали сплачувати власники автомобілів, не зареєстрованих у повіті Констанца, які бажали в'їхати до курорту Мамає та скористатися послугами, що там надаються [19, с. 97]. Рішенням №1281/СА від 22 листопада 2006 року Трибунал Алби виніс рішення проти спеціального місцевого податку, запровадженого місцевою радою Алба-Юлія, за проведення весільних церемоній у суботу та неділю (державні службовці проводили весільні церемонії безкоштовно протягом будніх днів та за плату у вихідні). Суд дійшов висновку, що йдеться про адміністративну державну послугу, і що кваліфікація вимагає виконання такої послуги безкоштовно [20, с. 116-123]. Рішенням №212 від 24 січня 2008 року Апеляційний суд Клужа підтвердив попереднє рішення Трибуналу Клужа та скасував спеціальний місцевий податок, встановлений місцевою радою Клуж-Напока. Цей

податок, який називався податок на паркування, був заявлений як передумова для видачі дозволу на будівництво або експлуатацію в центрі міста паркувальних місць. Оскільки місцева влада не могла довести існування пов'язаної з таким податком публічної послуги, він був скасований [21, с. 119-138]. З тієї ж причини – відсутності місцевої публічної послуги – Апеляційний суд Клужа скасував спеціальний податок на спорт, мистецтво та культуру, запроваджений місцевою радою Залеу [22, с. 75].

Висновки

Дослідження виявило низку важливих аспектів, що характеризують румунську модель оподаткування та її вплив на децентралізацію фінансових ресурсів. По-перше, встановлено, що правове регулювання місцевих спеціальних податків у Румунії є достатньо розгалуженим та динамічним. Воно включає як законодавчі, так і підзаконні акти, що визначають порядок справляння та адміністрування цих податків. Така система дозволяє державі оперативно реагувати на зміни в економіці та соціальній сфері, адаптуючи податкові інструменти до поточних потреб. По-друге, дослідження підтвердило значну роль податків у формуванні доходної частини місцевих бюджетів Румунії. Ці податки дозволяють органам місцевого самоврядування реалізовувати власні соціально-економічні програми, фінансувати розвиток інфраструктури та надавати якісні публічні послуги населенню. По-третє, незважаючи на загальну ефективність даного інституту, значна частина органів місцевого самоврядування розглядає його не як інструмент для надання якісних публічних послуг, а як додаткове джерело наповнення місцевого бюджету. Разом з тим, румунський досвід регулювання та застосування спеціальних податків є цінним для інших країн, зокрема для України, у контексті посилення фінансової децентралізації та розширення повноважень органів місцевого самоврядування. Подальше дослідження та імплементація кращих практик Румунії може сприяти зміцненню фінансової основи територіальних громад та підвищенню ефективності публічного управління.

Список використаних джерел

1. Lazar Ioan, Florea Bogdan. Dreptul finantelor publice. Vol.2: Drept fiscal și procedura fiscal. Curs universitar. Editura C.H. Beck. 2023. – 662p.
2. Legea nr. 227/2015 din 8 septembrie 2015 privind Codul Fiscal. Monitorul Oficial, 2015, nr. 688.
3. Legea nr. 273 din 29 iunie 2006 privind finanțele publice locale. Monitorul Oficial, 2006, Partea I nr. 618.
4. Costăș Cosmin Flavius. Studiu privind taxele special instituite pentru activitățile de ridicare și blocare a autovehiculelor parcate pe domeniul public. SUBB Iurisprudentia. 2012. Nr.1. P. 43-51.
5. Minea Mircea Ștefan, Costăș Cosmin Flavius. Dreptul finanțelor publice. vol. I – Drept financiar. Ed. Wolters Kluwer. București. 2008. - 360p.
6. Constituția României. Електронний ресурс: <https://www.constitutiaromaniei.ro/art-139-impozite-taxe-si-alte-contributii/>
7. Muraru I., Tănăsescu E. S. (coordonatori). Constituția României. Comentariu pe arcole. Ediția 3. Editura C.H. Beck, București, 2022 – 1430p.
8. Minea Mircea Ștefan. Despre constituționalitatea taxelor parafiscale instituite în România. Електронний ресурс: <https://www.ccr.ro/wp-content/uploads/2021/01/minea.pdf>
9. Decizia Curții Constituționale nr. 892/2012 [R] referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor Legii nr. 35/1994 privind timbrul literar, cinematografic, teatral, muzical, folcloric, al artelor plastice, al arhitecturii și de divertisment, în ansamblul său, precum și, în special, ale art. 1 alin. (1) lit. d) din Legea nr. 35/1994, publicată în M. Of. partea I nr. 849 din 14.12.2012.

10. Hiriț Valentin. Evoluții parafiscale. Profit.Ro. 9 ianuarie 2024. Електронний ресурс: https://www.profit.ro/legal/evolutii-parafiscale-21455093?_cf_chl_tk=CzLV0hv_8HeaA_gj89f26VSEnPfPts9ZuSr5.gjU.ZE-1743845102-1.0.1.1-QRRgzCu5GoE73ln89Cw0Gu0dDnv2ZtGtXHKxN_mNWiE
11. Hiriț Valentin. Jurisprudența Curtii Constituționale a României privind "taxele parafiscale". JURIDICE. 2024. 13 februarie. Електронний ресурс: <https://www.juridice.ro/725840/jurisprudenta-curtii-constitutionale-a-romaniei-privind-taxele-parafiscale.html>
12. Бабін І.І. Особливості правового регулювання системи податків органів місцевого самоврядування в Республіці Польща. Аналітично-порівняльне правознавство. 2024. №1. – С. 94-99. DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.01.15>
13. Бабін І.І. Податкове право: навчальний посібник/ І.І. Бабін. – К.: Видавничий дім «КОНДОР», 2018. – 488с. ISBN 978-617-7582-76-1
14. Hotărâre privind instituirea și utilizarea taxei special pentru promovarea turismului în Municipiul Suceava. nr. 15 din 26 ianuarie 2023. Електронний ресурс: [https://www.primariasv.ro/dm_suceava/site.nsf/atasament/46785BA358C37C4CC22589490047FBFF/\\$FILE/HCL%20taxa%20speciala%20semnat.pdf?](https://www.primariasv.ro/dm_suceava/site.nsf/atasament/46785BA358C37C4CC22589490047FBFF/$FILE/HCL%20taxa%20speciala%20semnat.pdf?)
15. Hotărâre nr. 323 din 10 mai 1996 privind aprobarea Programului special pentru sprijinirea dezvoltării economico-sociale a unor localități din Munții Apuseni. Monitorul Oficial nr. 104 din 22 mai 1996.
16. Hotărâre nr. 395 din 31 mai 1996 pentru aprobarea Programului special privind unele măsuri și acțiuni pentru sprijinirea dezvoltării economico-sociale a județului Tulcea și a Rezervatiei Biosferei "Delta Dunării". Monitorul Oficial nr.127. din 19 iunie 1996.
17. Costăș Cosmin Flavius. Freedom to provide services and special local taxes in Romania. SUBB Iurisprudentia. 2010. Nr.2. P. 75-85.
18. Costăș Cosmin Flavius. Fiscalitatea locală și dreptul comunitar, comments on the decision of the European Court of Justice, 9 September 2004, case C-72/03, Carbonati Apuani Srl vs. Comune di Carrara, in "Revista Română de Drept al Afacerilor" no. 2/2007, P. 141-152.
19. Costăș Cosmin Flavius. Taxele speciale - o enigmă pentru autoritățile publice și pentru instanțele judecătorești, comments on Curtea de Apel Constanța, Decision no. 98/C of 5 May 2006. Revista Română de Drept al Afacerilor. no. 6/2006, P. 97.
20. Costăș Cosmin Flavius. Fiscalitatea locală - între nelegalitatea taxelor și insuficiența resurselor, comments on Alba Tribunal, Decision no. 1281/CA of 22 November 2006. Revista Română de Drept al Afacerilor. no. 2/2007, P. 116-123.
21. Costăș Cosmin Flavius. Comments on Cluj Court of Appeal, Decision no. 212 of 24 January 2008. Revista Română de Drept al Afacerilo. no. 5/2008, P. 119-138.
22. Cluj Court of Appeal, Decision no. 1049 of 19 March 2009, in "Revista Română de Drept al Afacerilor" no. 5/2009, P. 75.